

Varga Tibor

AZ ÖRÖK FÉNYŰ RÉT

Csőpit már a híre megelőzte. Ida, a felnőtt unokatestvér lelkes beszámolója alapján Tamás már akkor megszerette, amikor még csak reménye volt, hogy hamarosan látni fogja, hiszen apa már ballag vele hazafelé a józsaházi úton. Hogy ez milyen kitűnő vásár volt, azt csak anya nevető kedve jelezte, miután az ifjú leány gyorsan, szinte címszavakban közölte igazi kilétét. Törzskönyvezett. Előhasi, a nyolcadik hónapban, azaz első magzatát elli majd másfél hónap múlva, s ez már elég is volt Tamásnak, hogy egy nyolcéves gyermek sebességével kirohanjon a kapun, végig a falun az alvég felé, és még a rétek között fogadja az új jövevényt.

Messze, a Pacsai-domb tetején látta meg őket először. Meztláb volt, mint mindig az iskolaszünetben, s vigyázva a makadámút zúzott bazaltköveire, hogy be ne üsse valamelyik lábujját, mert az nagyon fájdalmas volna, vérezne a letépett köröm. Megtörtént már vele, ismeri azt a fájdalmat. Nekiiramodott. A két kis pont, apa és a mellette bandukoló négy lábú termete így öltött a szemében egyre kontúrosabb alakot. Apa nevetve üdvözölte. Csak tőle tudta meg a nevét is, s ahogy rátekintett, azonnal megállapította, hogy mennyire beszédes ez a név, hiszen kicsi az állat, fajtársaihoz képest tényleg Csöpi. Zsemlyeszínű szőrzetét fehér foltok is tarkították. Legalább hat kilométert gyalogolt már, cipelte nyolchónapos terhét az út jobb oldalán, patája egy-egy durva kövön meg-megcsúszott, ilyenkor pattanó hangot hallatott, fejét a föld felé lógatta, s ahogy Tamás megszólította, szemének egyetlen pislantásával fogadta az üdvözlést, s egyben közölte vele azt is, hogy mennyire fáradt, mielőbb szeretne már megpihenni. Két szarva szimmetrikusan nőtt, enyhén előre

hajlik, hasa széles, bárki megmondaná; előrehaladott a vemhessége.

Másnap már ki is hajtotta Tamás a többiekkel, szeretettel figyelte, hogyan tépi a dús, zöld fűvet legelés közben, nem kellett nagyon vigyázni rá, akár a parcella mezsgyéjét is egyenesen végiglegelte, nyugodtan teltek az órák. Az ötödik napon már felpuffadt hassal érkezett haza. Apa csak nézte, kell-e trokározni, de nem, gyomrából a bűzös gázok lassan, kisebb böffentésekkel eltávoztak. Mohósága az ellésig ötször hozta hasonló helyzetbe, nem tudni, hogy voltak-e fájdalmai. A fajtársaknak kint a mezőn amúgy nyugtuk volt tőle, s Tamást ez a viselkedés bizony becsapta. Nem értette még majdani barátjának a testbeszédét, mert bizony Csöpi az együtt töltött évek alatt egyszer sem bögte el magát, mintha néma lenne. Nem értette, hogy a nyugodtsága csupán azt jelenti; vigyáz magára, meg a magzatára.

Július nyolcadikán megszületett a kisborjú. Tamás azonnal Szekfünek nevezte el, ilyen nevű egyed nem volt még a gulyában. Csöpi a szoptatás heteiben soha nem szökött el, mint aki tudja, hogy magzatának tej kell, a tej pedig a lelegelt pázsitfűből lesz, az állami megbízott ellenőr is gyakrabban jelent meg a háznál, elégedett bólintásokkal jelezte, minden a legnagyobb megelégedésére zajlik, a kis jövődöbéli tenyészállat szépen fejlődik, anyja pedig egy-egy fejéskor tizenöt liter tejet is lead.

Hanem Csöpi, amint megszabadult a terhétől, a rétek felé tartva, de legelés közben is új viselkedést vett fel. Fajtársaival szarvának hegyével kezdett kommunikálni, ha valamelyikük dúsabb fűvű területre talált, oldalról nekirohant, és elfoglalta, meghódította azt a pár négyzetméter. Tamás először megrémült, aztán kezdte megérteni; Csöpi a falkában vezéri

szerepre tör, s ezt a többiek ellenállás nélkül veszik tudomásul. Az úton a rétre, a rétről hazafelé mindig elől járt, s ha valamelyik társa elfelejtette volna, hol van a helye a sorban, bizony nyolc napon túl gyógyuló sebet is kockáztatott az oldalán. Egyiküknek bizony a vére serkedt ott, ahol Csöpi szarvának a hegye érte. Szembe fordulni, fejjel öklelőzni egyikük sem merészelt vele.

A Tamás gondjaira bízott nyolc tehén között így alakította ki Csöpi a rangsort, és lassan nyugvópontra jutottak a dolgok. A „virtikli gulyás”, ahogy egy kedves somfalvi parasztember Tamást nevezte, s aki büszkén viselte ezt a titulust, három év eltelte után kezdte felfogni, hogy Csöpit akár a szövetségesévé is teheti. Kényelmesebb, ha az állat megérti a szavát, a kihajtáskor, ha a Józsháza és Kisdura felé vezető út elágazásához érnek, a parcellák is elszórva fekszenek a határban, dűlőutakon kell hol az egyikre, hogy a másikra menni, miért szaladjon előre a gulyás, hogy állatait a megfelelő irányba terelje. Beszélni kezdett hozzá.

- Hát ide hallgass, Csöpi! Hét társadnak te vagy a vezére. Ám tudomásul kell vened, hogy a te vezéred viszont én vagyok. Te látod az utakat, s ha egyszer én hátulról kiáltok neked, hogy „hí, Csöpi”, akkor a következő nyíló úton jobbra kell fordulnod. Ha azt kiáltom, hogy „nejde, Csöpi”, akkor balra kell fordulnod. Megtanítalak rá.

Ez a tanítás bizony kegyetlen volt. Ha Csöpi a társai közötti rangsort a fájdalom nyelvén közölte velük, Tamás is csak a fájdalom nyelvén közölhette akaratát kedves, szeretett állatával. Melléje állt a jobb oldalán, és csattogott a botja az izmos nyak bőrén.

- Nejde, Csöpi! Nejde, Csöpi! Nejde, Csöpi!

Így kényszerítette a balra fordulásra. Aztán mindezt megismételte balról is.

- Hí, Csöpi! Hí, Csöpi!

És Csöpi gyorsan tanult, nem felejtett. Már az első vizsgán hibátlanul teljesített, épp a józsaházi elágazásnál. A többiek pedig engedelmesen mentek utána. Tamás vezéri fennhatósága alól csak akkor tört ki, ha szunyogok, pöcsikék gyötörték. Az utak bokrosabb részén ilyenkor nekiiramodott, oldalát a kiálló ágakhoz dörzsölve rohant előre, hagyta, hogy végigsúrolják a bőrét. Tamás tudta, hogy Csöpinek erre szüksége van, azt is tudta, hogy az ő vezéri szerepe ezzel nem került veszélybe. Volt, hogy Tamás játékból Csöpi fejére ült, a két szarva közé, miközben nyugodtan legelt tovább, óvatosan emelte fel a fejét, még ringatta is őt, ahogy kezével a két szarvába kapaszkodott.

Aztán előrevetítette árnyékát a tragédia. Csöpi szervezete néma sztrájkba kezdett, elege lett a szocialista tervgazdálkodásból, amely előírta, hogy évenként egy utódot világra kell hoznia, teljesítenie a négyezer literes tejnormát. Harmadik vemhessége után méhe nem fogadott be új magzatot. Ám a szocializmus nem azért szocializmus, hogy a terveit egy oktalan állat áthúzhassa, a magyar állattenyésztők tudománya túlszárnyal mindent, a megoldás kulcsa ott van a tudós fejekben. Csöpit meddőség ellen kezelték másfél éven át.

Amikor a vizsgálat a negyedik vemhességet is megállapította, annak első heteiben színre lépett ismét a tudós szakember, a tejjellenőr, és újabb remek ötlettel állt elő.

- Csináljunk belőle ötezer litereset!

- Csináljunk – bölintott rá apa, gulyás fia pedig a maga tizenkét évnyi élettapasztalatával büszkén mondogatta önmagának, hogy az ő tehene világrekorder lesz, ötezer liter tejet ad majd évente. Ehhez már a vemhesség első hónapjától pontosan meghatározott összetételű abrakot kell megetetni vele minden nap, a mennyiséget, a benne lévő tápanyagok arányát a szakember pontosan kiszámította, a gazda pedig pontosan kimérte a konyhai mérlegen, mielőtt az állat elé tette, az meg mohón befalta. Teje elapadt, szervezete készült az újabb anyaságra. Vajon megérezte-e a sorsát, miközben teltek a hónapok, hasa pedig egyre nagyobbra duzzadt? Hogy a tudós szakember valamit kihagyott a számításból? Mohósága akkor sem ismert határt, amikor a vemhessége már előrehaladt, gyomra többször is felfúvódott, ilyenkor a kapu fél szárnyán nem fért be a legelésből való hazatéréskor. Terhének nagysága amúgy is szokatlanul nagynek tűnt. Gazdája többször is az oldalához tapasztotta fülét, s talán önmagát is nyugtatgatta azzal, hogy két szívhangot hall, hogy most ikerszülés várható. Nem tudta, hogy azért hallott két szívhangot, mert azt akart hallani.

Október végén Csöpi már várandós, mindenórás. Ettől fogva apa éjszakára sem hagyja magára, az istállóban szalmából vet magának fekhelyet, hogy azonnal érzékelje, ha jönnek a szülési fájdalmak, gyors segítséget hívhasson, felverje álmukból a szomszédokat. November negyedikén az éjfélel órában Tamás arra ébred, hogy a konyhai lámpa ég, anya felöltözve tesz-vesz, rögtön tudja, hogy elérkezett az idő. Anya nyugtatja.

- Aludjál, soká lesz még kisborjú! Odakint segíteni nem tudsz, csak láb alatt lennél.

A kisfiú persze nem tud tovább aludni, de vár, sokáig vár, nagyon sokáig. Eltelik két óra, nem maradhat tovább ágyban, anya sem szól ellene, hogy felöltözzék. Sőt, anya furesamód hallgat, nem tiltja tovább, hogy fia kimenjen az istállóba.

Amikor Balla Dénes az első jelre felébredt, megtette az ilyenkor szokásos előkészületeket. Úgy vélte, hogy jómaga, tizenkilenc éves fia és a két szomszéd segítsége elég lesz, hogy Csöpi megszabadulhasson dupla terhétől, eszerint intézkedett hát. Várt a négy ember, figyelték az almon fekvő állat horpaszát, ha ott a bőr megemelkedik, az a mozgás a tolófájásokat jelzi. Az ember csak akkor tud beavatkozni, ha már megjelent a két kicsi, élénksárga színű pata, ilyenkor kell a kis csuklókra köteleket hurkolni, s a szülő anyaállat tolófájdalmaival összhangban meghúzni. Rutinmunka ez az állattartó parasztembereknek, tudják, csak a magzat fejének kell a szülőcsatorna végső akadályán átbukni, aztán már az egész kicsi test kicsusszan utána. A magzatvízzel teli hólyag kirepesztésével azonos pillanatban a borjú lélegezni kezd. Feje még a szalmán fekszik, ekkor egy vödörből, amelybe hideg vizet készítettek, markát belemártva a gazda rálocsolja a fejére, gyengéden megpaskolja, és már fel is emelkedik a kis fej, új lény jött a világra.

Most azonban másképp történtek a dolgok. Dénes gazda számításába is tragikus hiba csúszott. Ikerszülést remélt, csak akkor döbrent meg, amikor a kis fej kibukkant, és a tolófájások ritmusával összhangban történt emberi segítség alig jelentett valamit, a pillanatok órákra nyúltak. Újabb és újabb szomszédokat kellett felverni álmukból. Félórányi küzdelem után a kisborjú szája tágra nyílt, majd a feje lehanyatlott. Csöpi horpasza sem mozdult többé, az ő feje is az alomra hullott.

Ahogy Tamás belép az ajtón, a mozdulatlanul fekvő Csöpi és a félig megszületett, halott kisborjú ötlik először a szemébe. Aztán a háromlábú székeken ülő, elcsigázott, kimerült kilenc ember, ahogy szótlánul maguk elé bámulnak. Apa szörnyű keserősége, arcán még mindig az elkövetett hiba döbbenete, hogy az állami szakemberre hallgatott. Nem a tejhozamot növelte meg, hanem a magzatot. Nem két kisborjú született, hanem egy, de az kettőnek is megfelelt volna, így azonban az anya nem tudta világra hozni.

- Megszakadt, fiam – mondja Tamás kérdésére az apa.

- És mi lesz Csöpivel? Élni fog?

- Talán.

Két állatorvos nehéz munkájába került a műtét. Az anyaállat agóniája további egy napig tartott. A verőfényes novemberi reggelen Tamás még fel sem ébredt egészen, a gyászos hír hallatára csak ennyit válaszolt;

- Nem igaz.

Ebben meg is nyugodott azon a pár méteren, amíg a házból kijutott az udvarra, mert nem, Csöpi nem mehetett el csak úgy, nem hagyhatta itt a csordát, amelyet vezetett, meg amúgy is milyen csúnya szó az Csöpire nézve, hogy „megdöglött”, ő legfeljebb meghalhatott, de akkor sem így, számára váratlanul.

Amikor hátul, az istálló ajtaja előtt megpillantotta a fekvő tetemet, görcsös zokogásban tört ki. Nemcsak kedves állatától, hanem életének egy boldog szakaszától is búcsúzott. Aztán neki iskolába kellett mennie. Mire onnan visszatért, az udvar

már üres volt. Apa közben eltakarította onnan a földi maradványokat.

A lázadó Csöpi! Január elsején amúgy is követnie kellett volna Galamb nevű fajtársát a közös gulyába. Inkább elszökött az örök fényű rétre, ahol vezérévé lehetett az égi gulyának.

***